

До разової Спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Одеська
юридична академія»

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, кандидата юридичних наук, доцента

Завтура Віктора Андрійовича на дисертацію **Колесниченка Олександра Володимировича** на тему: **«Дотримання законності прокурором під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Проблематика дотримання законності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій постійно перебуває у фокусі уваги як на рівні доктрини, так і правозастосовної діяльності. Причиною цього є як висока інтрузивність таких заходів, адже вони передбачають вкрай істотне обмеження прав та свобод особи при їх проведенні, так і суперечлива судова практика щодо визнання допустимими доказів, які були отримані за результатами проведення НСРД.

Тільки за останні роки питанням нормативної регламентації інституту НСРД присвячені низка комплексних монографічних досліджень (О.П. Бабіков, А.С. Гуменюк, А.А. Коваль, Ю.П. Поляк та ін.). Водночас, питання дотримання законності прокурором при проведенні НСРД протягом тривалого часу не було предметом наукових досліджень, незважаючи на те, що відповідний аспект має вкрай важливе теоретико-прикладне значення.

У цьому контексті, дисертаційне дослідження О.В. Колесниченка видається актуальним, своєчасним та затребуваним, і автор це переконливо обґрунтував.

Про актуальність рецензованого дисертаційного дослідження свідчить і його зв'язок із науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано в межах плану науково- дослідної роботи кафедри кримінального процесу «Реформування кримінального процесуального, кримінально-виконавчого права та оперативно-розшукової діяльності в умовах євроінтеграції та протидії злочинності в епоху цифрового суспільства» у межах виконання теми науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя України у людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2025 роки.

Наукова обґрунтованість представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень.

Автор визначив метою свого дослідження вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні теоретико-прикладних основ дотримання прокурором законності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій (стор. 6 дисертації).

Для досягнення поставленої мети у дисертації вирішувались такі завдання: 1) визначити зміст законності як категорії кримінального процесуального права; 2) встановити повноваження прокурора щодо дотримання законності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій; 3) вирішити ключові проблеми щодо реалізації прокурором повноважень щодо прийняття рішень про проведення негласних слідчих (розшукових) дій; 4) встановити шляхи вдосконалення кримінального процесуального законодавства у частині забезпечення прокурором законності під час фіксації ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій; 5) вирішити ключові проблеми щодо реалізації прокурором повноваження щодо залучення інших осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також використання імітаційних засобів; 6) встановити повноваження прокурора щодо дотримання законності при забезпеченні прав осіб, чий конституційні права були обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій та визначити шляхи вдосконалення законодавства у цьому аспекті; 7) вирішити ключові проблеми щодо реалізації прокурором повноважень щодо використання результатів

негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесуальному доказуванні; 8) сформулювати пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства в частині дотримання прокурором законності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій.

Слід відзначити, що автор правильно та методологічно вірно сформулював мету, завдання, предмет та об'єкт свого дисертаційного дослідження.

Більшість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у роботі викладені чітко та переконливо, стиль їх викладення дозволяє повно та несуперечливо усвідомити їх зміст. Ознайомлення зі змістом роботи дає змогу констатувати, що автор на високому рівні оволодів сучасною методологією наукової діяльності.

Методологічною основою дисертаційного дослідження виступив комплекс загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, серед яких, діалектичний метод, системний метод, метод системно-структурного аналізу, герменевтичний, формально-юридичний та логіко-нормативний методи

Достовірність результатів, отриманих за підсумком роботи над дисертаційним дослідженням забезпечується широким використанням наукових джерел, доволі значній за обсягом емпіричній базі, яку склали рішення Європейського суду з прав людини, постанови Верховного Суду, судові рішення, розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Указане дозволяє дійти висновку, що наукові положення, рекомендації та висновки дисертаційного дослідження є обґрунтованими, методологічно вірними та такими, що мають системний, комплексний характер та містять наукову новизну.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень теоретичних та практичних проблем дотримання прокурором законності при проведенні

негласних слідчих (розшукових) дій на основі положень КПК України 2012 року.

Низка наукових висновків та пропозицій здобувача мають абсолютну новизну та вперше були сформульовані в українській кримінальній процесуальній доктрині, зокрема:

1) запропоновано нормативно визначити обов'язок прокурора викласти у постанові про контроль за вчиненням злочину обставини, які дають достатні підстави вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин і які можуть бути перевірені шляхом проведення контролю за вчиненням злочину, а також перелік дій, які заборонено вчиняти особам, які проводитимуть або будуть залучені до проведення контролю за вчиненням злочину;

2) запропоновано виключити із КПК України частину 8 статті 271;

3) запропоновано доповнити ч.3 ст. 263 КПК України нормою, відповідно до якої слідчий, прокурор у дорученні на проведення зняття інформації з електронних комунікаційних мереж мають право визначити етапність складання протоколу негласної слідчої (розшукової) дії залежно від обставин кримінального провадження;

4) запропоновано доповнити ст. 275 КПК України нормою, відповідно до якої конфіденційне співробітництво припиняється з моменту спливу строку дії ухвали слідчого судді, постанови прокурора про проведення негласної слідчої (розшукової) дії;

5) обґрунтовано необхідність доповнення ст. 256 КПК України нормою, яка передбачала б можливість використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні лише на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора у разі зміни кваліфікації діяння на нетяжкий злочин або проступок у випадку, якщо така негласна слідча розшукова дія проводилася за постановою прокурора або керівника органу досудового розслідування.

Ці положення та пропозиції складають найбільшу наукову цінність дисертаційного дослідження О.В. Колесниченка та є важливим внеском в українську кримінальну процесуальну доктрину.

Водночас, дисертаційне дослідження містить й інші положення, що мають наукову новизну, є обґрунтованими, слушними та спрямовані на подальший розвиток кримінальної процесуальної доктрини в контексті дотримання законності прокурором при проведенні НСРД.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (219 найменувань) та 3 додатків. Загальний обсяг дисертації складає 182 сторінки, з них основний текст – 151 сторінка, додатки розміщені на 10 сторінках.

Дисертаційне дослідження характеризується продуманим планом та змістом, науково обґрунтованими та вичерпними висновками.

У Розділі 1 *«Теоретико-методологічні основи дослідження проблем дотримання прокурором законності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій»* автор аналізує законність як категорію кримінального процесуального права, розкриває її поняття та зміст, а також досліджує повноваження прокурора у сфері забезпечення законності під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

У Розділі 2 *«Характеристика окремих повноважень прокурора щодо дотримання законності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій»* увагу зосереджено на дотриманні прокурором вимог законності під час ухвалення рішень про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, фіксації їх ходу та результатів, а також при вирішенні питань про залучення інших осіб до їх проведення і використання спеціальних імітаційних засобів.

Розділ 3 *«Дотримання прокурором законності після завершення негласних слідчих (розшукових) дій та при використанні їх результатів»* присвячено дослідженню забезпечення прокурором законності у контексті захисту прав осіб, чий конституційні права були обмежені у ході проведення

негласних слідчих (розшукових) дій, а також при прийнятті рішень щодо використання їх результатів у процесі доказування та передання інформації, отриманої за їх результатами.

Дисертація написана грамотною мовою, науковий стиль роботи витримано. Здобувач Колесниченко О.В. на високому рівні продемонстрував свої здібності до наукового пошуку, вміння коректно вести наукову дискусію та аргументувати власну позицію, а також повністю оволодів методологією наукової діяльності.

Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

Усі завдання, які ставив перед собою дисертант для досягнення поставленої мети є вирішеними.

Основні результати проведених здобувачем наукових досліджень, викладені у дисертаційному дослідженні, достатньо повно відображені у наукових працях. Вони знайшли відображення у 9 наукових публікаціях, серед яких 5 наукових статей, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, та 4 тез – у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференціях.

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що сформульовані у дисертації висновки можуть бути використані у: 1) науково-дослідній роботі - для розвитку подальших наукових досліджень проблематики дотримання прокурором законності при проведенні НС(Р)Д; 2) правотворчій діяльності – для удосконалення нормативної регламентації проведення НС(Р)Д; 3) правозастосовній діяльності – для забезпечення єдності застосування норм кримінального процесуального та суміжного законодавства, що регламентує порядок проведення НС(Р)Д; 4) навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Сучасні проблеми кримінально-процесуального права», «Проведення слідчих (розшукових) дій», «Оперативно-розшукові заходи та негласні слідчі (розшукові) дії», «Психофізіологічна діагностика та негласні методи розслідування»,

«Забезпечення законності проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій» (Акт впровадження в освітній процес Національного університету «Одеська юридична академія» від 20 жовтня 2025 року).

Відсутність порушень академічної доброчесності. У дисертаційному дослідженні О.В. Колесниченка текстових запозичень без посилання на першоджерело НЕ виявлено. Академічний текст можна вважати оригінальною авторською розвідкою у важливій для кримінальної процесуальної доктрини та правозастосовної діяльності царині – дотримання законності прокурором під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Щодо відсутності реального чи потенційного конфлікту інтересів щодо здобувача та/або його наукового керівника. Рецензент не має реального чи потенційного конфлікту інтересів щодо здобувача Колесниченка Олександра Володимировича, його наукового керівника Пожара Вадима Георгійовича та не є їх близькою особою.

Відзначаючи в цілому високий науковий рівень дисертаційного дослідження, його логічність та наукову новизну, слід зазначити, що робота **містить низку положень, які є спірними та потребують додаткових пояснень автора:**

1. На стор. 35 дисертації автор згадує про концепцію «найбільш сприятливого для особи тлумачення закону» у разі наявності прогалин у нормативній регламентації тих чи інших питань у законодавстві. І хоча надалі дисертант зазначає, що вона здебільшого не реалізується у судовій практиці, під час публічного захисту хотілось би почути позицію здобувача щодо прийнятності даного принципу для правозастосовної діяльності у кримінальному провадженні.

2. На стор. 70 автор обґрунтовує необхідність виключення положень ч.8 ст. 271 КПК України із Кодексу. Як зазначає дисертант «багаторічна прокурорсько-слідча практика показує, що контроль за вчиненням злочину доволі рідко проводиться як окрема процесуальна дія. Як правило, при його

здійсненні має місце тактична операція, яка включає в себе безпосередньо проведення контролю за вчиненням злочину, аудіо- та відеоконтролю особи, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, а також подальше затримання особи. Комплекс цих дій безумовно включатиме в себе елемент обмеження прав та свобод. І на сьогоднішній день, законність здійснення цих дій забезпечується тим, що слідчий суддя дає дозвіл на вчинення тих процесуальних дій, які належать до його компетенції». Водночас, на думку рецензента, положення ч.8 ст. 271 КПК України має іншу мету, і авторська позиція здобувача не враховує випадки, коли контроль за вчиненням злочину здійснюється із обмеженням права особи на недоторканість житла чи іншого володіння, обмеження права на свободу та особисту недоторканість тощо.

3. Дещо суперечливою видається позиція дисертанта з приводу доступу учасників кримінального провадження до матеріалів НСРД. З одного боку, дисертант наголошує на тому, що він вважає ситуацію, коли сторона захисту не була ознайомлена із матеріалами НСРД через їх знищення у зв'язку із воєнним станом «виправданою нагальним суспільним інтересом та винятковими обставинами, що виникли внаслідок повномасштабного вторгнення» (стор. 119), а з іншого боку пропонує «нормативно закріпити заборону знищення матеріалів НС(Р)Д не лише до набрання законної сили судовим рішенням у провадженні, в якому вони були отримані, а й у тому, в межах якого вони можуть бути використані як докази» (стор. 122). Як видається, такі позиції потребують більш детальних пояснень здобувача під час публічного захисту.

Втім, висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження та можуть бути предметом наукової дискусії під час публічного захисту.

Загальний висновок.

1. Дисертація **Колесниченка Олександра Володимировича** на тему «Дотримання законності прокурором під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій» є комплексною, оригінальною та завершеною

кваліфікаційною науковою працею, яка містить науково обґрунтовані висновки щодо теоретико-прикладних основ дотримання прокурором законності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, що мають важливе значення для кримінальної процесуальної доктрини.

2. Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 081 – «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року (зі змінами).

3. Здобувач – **Колесниченко Олександр Володимирович** – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри кримінального процесу

Національного університету

«Одеська юридична академія»

Віктор ЗАВТУР